

Draaiboek tegen wateroverlast voor bedrijven & instellingen

Dit draaiboek is het resultaat van de inzet en de wil van bewoners, bedrijven en instellingen om zich voor te bereiden op mogelijke wateroverlast. Het idee voor dit draaiboek is voortgekomen vanuit de sectoren, die hun krachten bundelden om zich beter te wapenen tegen de impact van wateroverlast. Dit draaiboek is uitgewerkt door MKB Limburg en het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL). In WRL werken Waterschap Limburg, Provincie Limburg, de 31 Limburgse gemeenten en het Rijk samen om Limburg beter te beschermen tegen extreme wateroverlast.

Het draaiboek heeft tot doel medewerkers/vrijwilligers bewust te maken van de mogelijke gevolgen van (extreme) wateroverlast en laat zien welke maatregelen op collectief bedrijfs-/instellingsniveau getroffen kunnen worden. Het draaiboek is uitgebreid en gedetailleerd, omdat het alle relevante aspecten voor elke fase van een hoogwatercrisis behandelt. Belangrijk om te benadrukken is dat dit draaiboek geen strikte handleiding is; het moet worden aangepast aan de specifieke behoeften en situaties van het bedrijf/de instelling. Het draaiboek zelf is niet primair bedoeld om tijdens een hoogwatercrisis te worden gebruikt, maar eerder om te resulteren in praktische hulpmiddelen, zoals een calamiteitenkaart, checklists en solide afspraken vóór een crisis.

Het draaiboek bevat ook verwijzingen naar Wacht niet op water (wachtnietopwater.nl) en Waterklaar (waterklaar.nl). Op de eerstgenoemde website zijn tips te vinden wat u kunt doen vóór, tijdens en na wateroverlast. Deze zijn dus in aanvulling op de in dit draaiboek genoemde maatregelen. Op de tweede website vindt u maatregelen om uw directe omgeving te vergroenen. Voor bedrijven, musea, culturele instellingen en monumenten zijn specifieke draaiboeken beschikbaar. Via www.wachtnietopwater.nl/draaiboeken kunt u deze draaiboeken downloaden.

Disclaimer

Dit document is als handreiking bedoeld en streeft geen volledigheid na. Het dient door het crisisteam van het betreffende bedrijf/instelling zelf verder uitgewerkt te worden op basis van de specifieke situatie. Voor elk onderdeel geldt dat de toepasselijkheid ervan door het crisisteam zelf beoordeeld en zo nodig aangepast of buiten gebruik gesteld moet worden. Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend. Ook is WRL niet verantwoordelijk voor gebeurtenissen, die een gevolg zijn van toepassing van dit draaiboek, de checklists of enig onderdeel daarvan.

Inhoudsopgave

1. Vóór hoogwater / wateroverlast (koude fase).....	3
Oprichting crisisteam en rolverdeling	3
Draaiboek en checklists.....	4
Informatievoorziening.....	4
Risico's en mogelijke maatregelen in beeld brengen	5
Waardevolle goederen.....	6
Mensen en dieren	6
Verder handig om vóóraf te regelen.....	7
Maatregelen in samenwerking met uw omgeving	8
Overleg vóóraf met de gemeente	8
Verzekeringen	8
2. Bij dreigend hoogwater / wateroverlast (lauwe fase)	9
Informatievoorziening.....	9
Mensen en dieren	9
Waardevolle goederen.....	10
Maatregelen.....	10
3. Als het water daadwerkelijk uw bedrijf/instelling bereikt (warme fase).....	11
Informatievoorziening.....	11
Mensen en dieren	11
In de omgeving van uw bedrijf/instelling.....	12
4. Tijdens hoogwater / wateroverlast.....	13
Informatievoorziening.....	13
Mensen en dieren.....	13
5. Na hoogwater / wateroverlast.....	15
Informatievoorziening.....	15
Mensen en dieren	15
Maatregelen in de instelling/bedrijf	16
Bijlagen.....	19
Bijlage 1: Onderwerpen ter bespreking met gemeente (en desgewenst andere instanties).....	19
Bijlage 2: Individuele maatregelen in en rond uw bedrijf/instelling.....	21

Modeldraaiboek en checklists wateroverlast voor bedrijven en instellingen in Limburg				
Acties	Door wie?	Wanneer?	Opmerkingen	
1.	Vóór hoogwater / wateroverlast (koude fase)			
	Oprichting crisisteam en rolverdeling			
1.1	Stel voor uw instelling/bedrijf een crisisteam samen dat dit draaiboek en deze checklists op uw instelling/bedrijf gaat afstemmen en verder aanvult.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Ga ook na of het verstandig is om een draaiboek op te stellen, samen met anderen in bijvoorbeeld uw straat of op uw bedrijventerrein.
1.2	Wijs een crisismanager voor uw instelling/bedrijf aan die als coördinator optreedt en het contact onderhoudt met gemeente, hulpdiensten en andere overheden.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Bespreek met de gemeente of het ook handig is dat deze coördinator een plek/aanspreekpunt heeft ten tijde van hoogwater in het gemeentehuis; zo zijn er altijd directe lijnen. Voor alle functies geldt dat u kunt overwegen om tevens een plaatsvervanger aan te wijzen, zodat altijd iemand beschikbaar is.
1.3	Spreek af wie de beheerder van dit draaiboek is.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	De beheerder van het draaiboek zorgt voor het bijwerken en up-to-date houden van het draaiboek en de checklists. Zorg ervoor dat het draaiboek altijd voor iedereen beschikbaar is, zowel op papier als digitaal.
1.4	Wijs één persoon aan die tijdens een hoogwatercrisis verantwoordelijk is voor de pers- en publiekscommunicatie	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Dit is tijdens de calamiteit de enige woordvoerder van uw instelling/bedrijf.
1.5	Spreek vóóraf af wie kwalitatief goede foto's (en filmpjes) maakt van de wateroverlast en de schade aan gebouw, terrein en goederen, zodat deze vastligt en ook aan de hand van beeldmateriaal kan worden aangetoond.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Zorg dat foto's en filmpjes op een afgesproken en veilige plaats worden opgeslagen en bewaard, zo nodig buiten het gebouw.
1.6	Ga na of er vrijwilligers (in de omgeving zijn) die naar verwachting geen last krijgen van hoogwater en bereid zijn bij hoogwater (zo nodig snel) assistentie te verlenen en bij evacuatie mee te helpen en/of toezicht te houden in verband met ramptoeristen en plundersers.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Dit laat onverlet de taken van bijvoorbeeld de politie om toezicht te houden, maar de calamiteit kan zo'n groot gebied beslaan dat hulpdiensten (tijdelijk) ontoereikende capaciteit hebben en ondersteuning vanuit de instelling/het bedrijf zelf en haar omgeving wenselijk is. Maak afspraken met de gemeente en hulpdiensten hoe te handelen en wat medewerkers en vrijwilligers wel en niet mogen doen.
1.7	Train en oefen medewerkers en vrijwilligers regelmatig voor de inzet bij een calamiteit.	Crisisteam	Minstens 1 x per jaar	Betrek ook de hulpdiensten en de gemeente bij deze oefeningen.
1.8	Breng in kaart wie over een EHBO-diploma beschikt en/of een medische achtergrond heeft.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Zet deze gegevens in uw draaiboek en op uw Calamiteitenkaart.

Draaiboek en checklists				
1.9	Loop dit draaiboek en de checklists gezamenlijk met uw Crisissteam (zie 1.1) door. Werk onderdelen verder uit en voeg instelling-/bedrijfsspecifieke zaken toe.	Crisissteam	Zo spoedig mogelijk	Ga ook gezamenlijk op de relevante locaties binnen en buiten kijken (zie hieronder).
1.10	Maak na afronding van het draaiboek en de checklists een compacte versie, bijvoorbeeld in de vorm van een calamiteitenkaart met de belangrijkste afspraken en (contact)gegevens, zodat mensen deze bij de hand hebben in het geval van (dreigend) hoogwater.	Crisissteam	Na afronding draaiboek en checklists	<p>We werken aan een calamiteitenkaart met de belangrijkste algemene informatie die u zelf verder kunt aanvullen. Deze delen we zo spoedig mogelijk via wacht niet op water.nl/calamiteitenkaart.</p> <p>U kunt die kaart zelf verder aanvullen. Zet er in elk geval ook de contactgegevens op van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dokter/ziekenhuis/EHBO/EHBO-ers • Crisismanager • Crisissteam • Directeur (dienstdoend gezag) • Hoofd BHV • Hoofd CHV • Lokale/regionale rampenbestrijdingsdienst • Lokale/regionale Rode Kruis • Verzekeringsmaatschappij/Tussenpersoon verzekeringen
1.11	Verspreid draaiboek met checklists en calamiteitenkaart onder de relevante medewerkers en vrijwilligers.	Crisissteam	Na afronding draaiboek en checklists	Print het draaiboek en de checklists ook, zodat ze offline gebruikt kunnen worden. De beheerder (zie 1.3) zet hier ook een versienummer met datum op. Zo voorkomt u dat u verouderde draaiboeken en checklists gebruikt. Berg zo nodig ook exemplaren op een veilige plek buiten uw instelling/bedrijf op.
1.12	Spreek een frequentie af waarin wordt gecheckt of het draaiboek met de checklists en de calamiteitenkaart nog actueel zijn. Check vooral ook regelmatig mailadressen, telefoonnummers, contactpersonen en dergelijke.	Crisissteam	Vanaf eerste verspreiding draaiboek en checklists	Bijvoorbeeld twee keer per jaar een check op de juistheid van contactgegevens, personeelwisselingen, nieuwe vrijwilligers, EHBO-ers, etc.
Informatievoorziening				
1.13	Stel een Whatsapp groep wateroverlast (of meer algemeen: calamiteit) in voor uw instelling/bedrijf of voor de straat of het bedrijventerrein waarin/waarop uw bedrijf/instelling zich bevindt.	Crisissteam	Zo spoedig mogelijk	Het verdient aanbeveling om een aparte Whatsapp groep in te stellen voor hoogwater met strenge spelregels over de Whatsapp-discipline, zeker ten tijde van een (dreigende) crisissituatie. Die discipline is in tijden van hoogwater zeer belangrijk. Neem die discipline van tevoren door met de

				medewerkers/vrijwilligers/omgeving en tijdens oefeningen. U kunt ook overwegen om een Whatsapp groep in te stellen waarin alleen de beheerders berichten kunnen verzenden.
1.14	Stel een telefoonlijst samen met nummers van de mensen, die een rol spelen bij hoogwater, van de calamiteitenummers en van de contactpersoon bij de gemeente.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Als u bij wateroverlast veel vrijwilligers nodig hebt, overweeg dan om vóóraf een telefoonpiramide op te zetten.
Risico's en mogelijke maatregelen in beeld brengen				
1.15	Probeer aan de hand van eerdere ervaringen en overstromingskaarten vóóraf een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de risico's die uw instelling/bedrijf loopt op het gebied van wateroverlast.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk.	Overstromingsrisico's kunt u bekijken op: risicokaart.nl .
1.16	Breng de risico's binnen en buiten in beeld: gebouw, omgeving, archieven, goederen, enz. Bedenk ook hoe u deze risico's wilt gaan aanpakken en welke acties bij wateroverlast nodig zijn. Schakel zo nodig deskundig advies in.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Belangrijkste regel voor de acties bij wateroverlast: eerst mensen, dan goederen! Maak een plattegrond met verdiepingen, kelders, nooduitgangen, liften, trappen en (brand)deuren met calamiteitenroutes. Daarnaast is het ook belangrijk aan te geven waar de knelpunten zitten wat betreft toegang tot het pand voor hulpverleners, gevaarlijke stoffen en dergelijke. Bespreek vóóraf welke evacuatie routes hulpdiensten in de omgeving van uw instelling/bedrijf kunnen gaan gebruiken en of dat beperkingen voor u met zich meebrengt wanneer u zelf materialen elders moet gaan onderbrengen.
1.17	Ga met (een) deskundige(n) vóóraf na welke maatregelen u zelf kunt nemen om wateroverlast te voorkomen/beperken.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Gebruik de folder "Bescherming tegen wateroverlast. Dit kun je zelf doen?". U kunt deze folder downloaden via wachtnietopwater.nl .
1.18	Zorg dat vastligt en bekend is waar tijdelijke materialen (zoals schotten, zandzakken, pompen, aggregaten, plastic zeilen en dergelijke), die ingezet moeten worden bij dreigende wateroverlast, zich bevinden en wie eventuele sleutels van die ruimte(n) heeft (met contactgegevens).	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Spreek vóóraf met de gemeente en het waterschap af welke tijdelijke materialen zij (tijdelijk) beschikbaar stellen en waar deze materialen worden opgeslagen c.q. door wie zij worden bezorgd of waar zij moeten worden opgehaald bij een calamiteit. Regel ook een goed beheer en zo nodig regelmatig onderhoud.

				Het is ook belangrijk voor externe organisaties, die in geval van calamiteiten optreden, zoals politie, brandweer of bewakingsbedrijven, dat deze tijdelijke maatregelen bekend zijn. Foto's en plattegronden waar hulpmiddelen zich bevinden kunnen verhelderend werken. Voeg deze bij de instructies.
1.19	Breng in beeld welk archief- en ander materiaal in veiligheid moet worden gebracht bij een (dreigende) calamiteit.	Collectie-beheerders en Crisis team	Zo spoedig mogelijk	Denk hierbij aan papieren dossiers en dergelijke. Zorg dat er back-ups, zo nodig buiten uw instelling/bedrijf, zijn.
1.20	Zorg dat duidelijk is welk betrouwbaar, eenduidig en tijdig waarschuwingssysteem u kunt raadplegen bij dreigende wateroverlast.	Crisis team	Zo spoedig mogelijk	Stel een alert in op de Waterstand Limburg app of website voor kritieke waarden van de beek, rivier, enz. bij uw instelling/bedrijf. Zet de app op telefoons en op tablets.
Waardevolle goederen				
1.21	Plaats geen waardevolle goederen in ruimten die onder water kunnen lopen. Als er toch waardevolle goederen zijn die zich op risicovolle plekken bevinden, bepaal dan vóóraf waar deze veilig ondergebracht worden bij dreigende wateroverlast.	Collectie-beheerders en Crisis team	Zo spoedig mogelijk	<p>Als er in uw instelling/bedrijf geen of onvoldoende veilige plekken zijn, overleg dan met uw gemeente of collega-instellingen/bedrijven waar u tijdelijk waardevolle goederen bij een dreigende calamiteit kunt onderbrengen, bij voorkeur in de directe omgeving. Bepaal hiervoor een prioriteitsvolgorde en leg deze vast.</p> <p>Registreer uitgaande goederen op een formulier (oude standplaats – nieuwe standplaats).</p> <p>Zorg dat uw sleutelbeleid actueel is.</p> <p>Zorg ervoor dat u de route naar zo'n externe locatie tijdens een calamiteit kunt gebruiken. Stem dat vóóraf met de gemeente af in relatie tot bijvoorbeeld evacuatie routes of routes waarvan bekend is dat de kans op onder water lopen groot is.</p>
Mensen en dieren				
1.22	Bedenk vóóraf via welke routes u mensen waar naartoe brengt in het geval van wateroverlast.	Crisis team	Zo spoedig mogelijk	<p>Belangrijkste regel bij een calamiteit: breng eerst mensen in veiligheid en dan pas goederen!</p> <p>Maak zo nodig al vooraf afspraken met een (of meer) vervoersbedrijf/vervoersbedrijven voor het geval bij een calamiteit (grote groepen van) mensen vervoerd moeten worden.</p>

				Zorg dat u de route naar een externe locatie voor mensen tijdens een calamiteit kunt gebruiken. Stem dat vóóraf met de gemeente af in relatie tot bijvoorbeeld evacuateroutes of straten waarvan bekend is dat ze gaan onderlopen.
1.23	Breng dieren in beeld die op plekken staan waar overstromingsgevaar kan dreigen. Vergeet daarbij vissen in een vijver niet.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Markeer een vijver, omdat deze bij een overstroming niet meer zichtbaar is.
1.24	Bepaal een veilige plek waar uw dieren zo nodig ondergebracht kunnen worden in het geval van een dreigende calamiteit en maak afspraken met de eigenaar van het perceel/de stal. Denk vóóraf na over transportmiddelen in het geval dieren vervoerd moeten worden en over de beschikbare transportroutes.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Bekijk samen met de omgeving welke plekken beschikbaar en veilig zijn. Zorg dat u de route naar een externe locatie voor dieren tijdens een calamiteit kunt gebruiken. Stem dat vóóraf met de gemeente af in relatie tot bijvoorbeeld evacuateroutes of straten waarvan bekend is dat ze gaan onderlopen.
1.25	Informeel/instrueer medewerkers vóóraf over wat ze in een situatie van (dreigend) hoogwater wel en niet moeten doen ten aanzien van mensen en dieren.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	
Verder handig om vóóraf te regelen				
1.26	Neem de checklist (bijlage 2) en informeer bij collega-instellingen/-bedrijven naar handige maatregelen en ervaringen, die u zelf nog kunt toevoegen.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	
1.27	Zorg voor een peilstok van 2 meter, zodat u bij een ondergelopen buitenruimte en op straten in de omgeving van uw instelling/bedrijf kunt peilen waar u loopt en gaten, die bijvoorbeeld zijn ontstaan doordat putdeksels zijn weggeslagen of delen van de ondergrond zijn weggespoeld, kunt vermijden.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Loop of rijd alleen op ondergelopen delen als dat echt nodig en onvermijdelijk is.
1.28	Zorg voor de aanschaf van beschermingsmiddelen, die voorkomen dat u bij hoogwater rechtstreeks in aanraking komt met het water.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Denk aan een waadpak, lieslaarzen, handschoenen, beschermbril en dergelijke.
1.29	Kijk voor tips voor het vergroenen van uw directe omgeving en het afkoppelen van het regenwater op waterklaar.nl .	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	

Maatregelen in samenwerking met uw omgeving				
1.30	Bekijk en inventariseer of centrale (tijdelijke) maatregelen in de omgeving van uw instelling/bedrijf soelaas kunnen bieden bij hoogwater voor u en de bewoners in de omgeving.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Benoem welke maatregelen dat (kunnen) zijn en welke acties daarbij horen en overleg samen met de buurt(en) in uw omgeving met de verantwoordelijke overheden, instantie(s) en deskundigen.
1.31	Bepaal samen een veilige parkeerplek voor uw voertuigen, waar deze snel naartoe gebracht kunnen worden.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	In overleg met de gemeente of met de eigenaar van een hooggelegen perceel (vakantiepark, ander bedrijf of andere instelling, agrariër, enz.).
1.32	Bekijk samen met de omgeving van uw instelling/bedrijf hoeveel zandzakken, schotten, pompen, aggregaten en dergelijke nodig zijn en bestel deze collectief.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Spreek zo nodig en zinvol een gezamenlijke opslag en een gezamenlijk beheer af.
Overleg vóóraf met de gemeente				
1.33	Inventariseer welke onderwerpen u met de gemeente en/of andere overheden wilt bespreken. Zie bijlage 1.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	
1.34	Meld zaken, die onderhoud en beheer van waterlopen, openbare ruimte en dergelijke betreffen tijdig bij het waterschap of de gemeente.	Crisisteam	Zodra dit aan de orde is	
Verzekeringen				
1.35	Check inboedel-/collectie-, opstal- en voertuigenverzekeringen op verzekerde waarden, dekkingsgraad, eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van wateroverlast en eigen risico.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Wissel ervaringen met (uitkeringen door) verzekeringen uit met collega-instellingen/-bedrijven.

2. Bij dreigend hoogwater / wateroverlast (lauwe fase)				
Informatievoorziening				
2.1	De crisismanager stelt zich op de hoogte van de actuele situatie en stelt de medewerkers en vrijwilligers hiervan in kennis. Als er daadwerkelijk hoogwater in de buurt dreigt, informeert de coördinator ook naar een inschatting van de duur van deze situatie en de ernst ervan. De coördinator informeert de medewerkers en vrijwilligers en geeft duidelijk aan welke actie moeten worden ondernomen.	Crisismanager	Zo spoedig mogelijk	Zes elementen zijn van belang: <ul style="list-style-type: none"> • Tijdige informatie • Betrouwbare informatie • Wanneer wordt het water verwacht? • Hoe hoog komt het te staan? • Wat is de verwachte duur? • Wat moet ik doen?
2.2	Spreek af niet individueel allerlei instanties te gaan benaderen, maar dit aan de crisismanager over te laten. Deze informeert de medewerkers/vrijwilligers c.q. de medewerkers/vrijwilligers kunnen hem/haar actief benaderen voor informatie, bijvoorbeeld over de waterstanden.	Medewerkers en vrijwilligers	Op het moment dat er een informatie-behoefte is	
2.3	Informeer omwonenden, die u eerder heeft benaderd om te helpen, zodat ze kunnen worden ingezet of stand-by kunnen zijn.	Medewerkers en vrijwilligers	Permanent	Blijf zorgen voor een strikte WhatsApp discipline.
Mensen en dieren				
2.4	Breng eerst mensen, vooral kinderen, ouderen en mensen met een handicap, in veiligheid.	Medewerkers en vrijwilligers	Indien deze dreiging zich voordoet	
2.5	Zorg dat dieren tijdig binnen zijn c.q. op een veilige plek worden ondergebracht. Zorg bij transport dat u dit doet op een moment dat wegen nog berijdbaar zijn. Vergeet de vissen in de vijver niet.	Crisisteam	Indien deze dreiging zich voordoet	Al bij 15 cm water kan een auto niet meer rijden. Rijden door ondergelopen straten geeft ook overlast, omdat het water naar weerskanten wordt opgestuwd.

Waardevolle goederen				
2.6	Breng waardevolle goederen die gevaar lopen in veiligheid.	Crisisteam	Indien deze dreiging zich voordoet	Doe dit in de afgesproken volgorde.
2.7	Pak kasten, stellingen en onderdelen, die niet verplaatst kunnen worden in met plastic folie en watervaste tape.	Crisisteam	Indien deze dreiging zich voordoet	Of plaats zandzakken, schotten, pompen en dergelijke. Doe zoveel mogelijk bij daglicht. De condities zijn dan stukken beter dan in het donker.
2.8	Controleer hoofdkranen en schakelaars (water, gas, elektriciteit). Zo nodig afsluiten bij een (dreigend) lek in een waterleiding, gevaar voor kortsluiting of een explosie. Denk bij afsluiten aan de gevolgen, zoals uitvallen van brand- en inbraakalarm, liften en klimaatinstallaties.	Crisisteam	Indien deze dreiging zich voordoet	Stem onderling af, verdeel taken en blijf elkaar informeren.
Maatregelen				
2.9	Als u schotten plaatst of andere voorzieningen treft: check aan de hand van de actuele omstandigheden steeds of het een veilige en effectieve oplossing is.	Crisisteam	Indien deze dreiging zich voordoet	
2.10	Voorkom dat u zich in een ruimte bevindt terwijl deze al aan het vollopen is. Dit kan (zeer) gevaarlijke situaties opleveren.	Crisisteam	Indien deze dreiging zich voordoet	
2.11	Verplaats voertuigen tijdig naar de afgesproken plek(ken).	Crisisteam	Indien deze dreiging zich voordoet	Al bij 15 cm water kan een auto niet meer rijden. Rijden door ondergelopen straten geeft ook overlast, omdat het water naar weerskanten wordt opgestuwd.
2.12	Bepaal of het veilig is om in de hoger gelegen delen van uw instelling/bedrijf te blijven of dat het beter is om elders onderdak te vinden.	Crisisteam	Indien deze dreiging zich voordoet	Als er vanuit de gemeente wordt opgedragen om te evacueren, dient u hier te allen tijde gevolg aan te geven. Spreek met de gemeente af dat zij helder is in de mededeling of het een advies of een verplichting tot evacuatie betreft. Zie bijlage 1.

3. Als het water daadwerkelijk uw bedrijf/instelling bereikt (warme fase)				
Informatievoorziening				
3.1	De crisismanager stelt zich regelmatig op de hoogte van de actuele stand van zaken en van de verwachtingen. De coördinator informeert de werknemers en vrijwilligers.	Crisismanager	Op geregelde tijden	Vijf elementen zijn van belang: <ul style="list-style-type: none"> • Tijdige informatie • Betrouwbare informatie • Hoe hoog komt het te staan? • Wat is de verwachte duur? Wat moet ik doen?
3.2	Spreek af niet individueel allerlei instanties te gaan benaderen, maar dit aan de crisismanager over te laten. Deze informeert de medewerkers en vrijwilligers c.q. de medewerkers en vrijwilligers kunnen hem/haar actief benaderen voor informatie, bijvoorbeeld over de waterstanden.	Medewerkers en vrijwilligers	Op het moment dat er een informatie-behoefte is	Doe dit regelmatig, maar niet zo vaak dat de coördinator belemmerd wordt in zijn/haar functioneren. Blijf zorgen voor een strikte WhatsApp discipline.
3.3	Meld gevaarlijke situaties bij de crisismanager of in geval van acuut gevaar direct bij de hulpdiensten (zo nodig via 112).	Medewerkers en vrijwilligers	Indien deze zich voordoen	
Mensen en dieren				
3.4	Als dat nog niet is gebeurd: zorg dat kinderen en minder mobiele mensen zo nodig alsnog op een veilige plek worden ondergebracht.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Houd er rekening mee dat liften kunnen uitvallen door een stroomstoring en dat mensen dan vast kunnen komen te zitten.
3.5	Zorg dat mensen (en specifiek kinderen) wegblijven bij het water en zich zeker niet begeven op ondergelopen delen.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Water kan een enorme kracht hebben en complete boomstammen meesleuren. Ondergelopen delen kunnen weg geslagen putdeksels en andere gaten verhullen.
3.6	Als dat nog niet is gebeurd: zorg dat uw dieren tijdig binnen zijn c.q. op een veilige plek worden ondergebracht. Vergeet daarbij de vissen in uw vijver niet. Zorg bij transport dat u dit doet op een moment dat wegen nog berijdbaar zijn.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Al bij 15 cm water kan een auto niet meer rijden. Rijden door ondergelopen straten geeft ook overlast, omdat het water naar weerskanten wordt opgestuwd.
3.7	Ga bij overstroming niet zomaar door ondergelopen straten rijden of lopen. Er kunnen putdeksels omhoog zijn gekomen of delen van de straat zijn weggespoeld, waardoor er gaten in het wegdek of trottoir kunnen zitten.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Al bij 15 cm water kan een auto niet meer rijden. Rijden door ondergelopen straten geeft ook overlast, omdat het water naar weerskanten wordt opgestuwd.

	Neem een peilstok mee en zorg dat iemand met een peilstok voor de auto uitloopt als u deze <u>moet</u> gebruiken terwijl de straat al is ondergelopen.			
3.8	Schakel de stroom uit in de lageregelegen delen die onder kunnen lopen. Ga na of het verstandig is om ook water en gas af te sluiten.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Overleg zo mogelijk met de hulpdiensten.
3.9	Bepaal of het veilig is om in de hoger gelegen delen van uw instelling/bedrijf te blijven of dat het beter is om elders onderdak te vinden.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Als er vanuit de gemeente wordt opgedragen om te evacueren, dient u hier te allen tijde gevolg aan te geven. Spreek met de gemeente af dat zij helder is in de mededeling of het een advies of een verplichting tot evacuatie betreft.
In de omgeving van uw bedrijf/instelling				
3.10	Zorg dat uw buurt goed bereikbaar blijft voor hulpdiensten, evacuatie, noodreparaties, materialenvervoer en dergelijke en houd uw straat en de toegang tot uw perceel dus zoveel mogelijk vrij.	Werknemers en vrijwilligers	Indien deze dreiging zich voordoet	Doe zoveel mogelijk bij daglicht. De condities zijn dan stukken beter dan in het donker.
3.11	Meld gevaarlijke situaties bij de crisismanager of in geval van acuut gevaar direct bij de hulpdiensten (zo nodig via 112).	Medewerkers en vrijwilligers	Indien deze zich voordoen	

4. Tijdens hoogwater / wateroverlast				
Informatievoorziening				
4.1	De crisismanager stelt zich regelmatig op de hoogte van de actuele stand van zaken en van de verwachtingen. De crisismanager informeert de werknemers en vrijwilligers.	Crisismanager	Op geregelde tijden	Vijf elementen zijn van belang: <ul style="list-style-type: none"> • Tijdige informatie • Betrouwbare informatie • Hoe hoog komt het te staan? • Wat is de verwachte duur? Wat moet ik doen?
4.2	Spreek af niet individueel allerlei instanties te gaan benaderen, maar dit aan de crisismanager over te laten. Deze informeert de werknemers en vrijwilligers c.q. de werknemers en vrijwilligers kunnen hem/haar actief benaderen voor informatie, bijvoorbeeld over de waterstanden.	Werknemers en vrijwilligers	Op het moment dat er weer een informatie-behoefte is	Doe dit regelmatig, maar niet zo vaak dat de crisismanager belemmerd wordt in zijn/haar functioneren. Blijf daarbij zorgen voor een strikte WhatsApp discipline
4.3	Meld gevaarlijke situaties bij de crisismanager of in geval van acuut gevaar direct bij de hulpdiensten (zo nodig via 112).	Medewerkers en vrijwilligers	Indien deze zich voordoen	
Mensen en dieren				
4.5	Als dat nog niet is gebeurd: zorg dat kinderen en minder mobiele gezinsleden en buurtgenoten zo nodig alsnog op een veilige plek worden ondergebracht.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Doe dit alleen wanneer dat nog veilig is.
4.6	Zorg dat mensen (en specifiek kinderen) wegblijven bij het water en zich zeker niet begeven op ondergelopen delen.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Water kan een enorme kracht hebben en complete boomstammen meesleuren. Ondergelopen delen kunnen weg geslagen putdeksels en andere gaten verhullen.
4.7	Als dat nog niet is gebeurd: trek beschermingsmiddelen aan die voorkomen dat u rechtstreeks in aanraking komt met het water	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	
4.8	Ga bij overstroming niet zomaar door ondergelopen straten rijden of lopen. Er kunnen putdeksels omhoog zijn gekomen of delen van de straat zijn weggespoeld, waardoor er gaten in het wegdek of trottoir kunnen zitten. Neem een peilstok mee en zorg dat iemand met een	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Al bij 15 cm water kan een auto niet meer rijden. Rijden door ondergelopen straten geeft ook overlast, omdat het water naar weerskanten wordt opgestuwd.

	peilstok voor de auto uitloopt als u deze <u>moet</u> gebruiken terwijl de straat al is ondergelopen.			
4.9	Bepaal of het veilig is om in de hoger gelegen delen van uw instelling/bedrijf te blijven of dat het beter is om elders onderdak te vinden.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Als er vanuit de gemeente wordt opgedragen om te evacueren, dient u hier te allen tijde gevolg aan te geven. Spreek met de gemeente af dat zij helder is in de mededeling of het een advies of een verplichting tot evacuatie betreft.
4.10	Schakel de stroom uit in de lageregelegen delen die onder kunnen lopen. Ga na of het verstandig is om ook water en gas af te sluiten.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	Overleg zo mogelijk met de hulpdiensten.
4.11	Indien de instelling of het bedrijf geëvacueerd moet worden: instellen van bewaking, wegafzetting en dergelijke in afstemming met gemeente en hulpdiensten.	Crisisteam	Direct bij evacuatie	De verantwoordelijkheid voor wegafzettingen, handhaving en dergelijke ligt niet bij de bewoners, maar het kan verstandig zijn om (tijdelijk) in afwachting van de verantwoordelijken alvast zelf maatregelen te nemen. Doe dat wel op een verstandige en passende wijze en zo mogelijk in afstemming met hulpdiensten en gemeente. En: alleen wanneer dat nog veilig is!
4.12	Meld gevaarlijke situaties bij de crisismanager of in geval van acuut gevaar direct bij de hulpdiensten (zo nodig via 112).	Medewerkers en vrijwilligers	Indien deze zich voordoet	
4.13	Zorg dat uw instelling/bedrijf goed bereikbaar blijft voor hulpdiensten, evacuatie, noodreparaties en dergelijke en houd dus uw straat en de toegang tot uw perceel zoveel mogelijk vrij.	Crisisteam	Zo spoedig mogelijk	
4.14	Maak, als u daar mogelijkheden toe heeft, af en toe foto's en filmpjes van de situatie.	Medewerkers en vrijwilligers	Indien mogelijk	Alleen wanneer dit ook veilig is!
4.15	Bij terugtrekkend water: blijf de situaties op veiligheid beoordelen en raadpleeg zo nodig eerst deskundigen van gemeente, hulpdiensten, waterschap en dergelijke als u twijfelt.	Crisismanager	Indien deze zich voordoet	De gemeente geeft het "sein veilig" (via L1 Radio en/of de crisismanager).

5. Na hoogwater / wateroverlast				
Informatievoorziening				
5.1	De crisismanager stelt zich regelmatig op de hoogte van de actuele stand van zaken en van de verwachtingen. De crisismanager informeert de werknemers en vrijwilligers. De gemeente geeft het “sein veilig” (via L1 Radio en/of de coördinator).	Crisismanager	Op geregelde tijden	Vier elementen zijn van belang: <ul style="list-style-type: none"> • Tijdige informatie • Betrouwbare informatie • Wanneer zakt het water? • Wat moet ik doen?
5.2	Spreek af niet individueel allerlei instanties te gaan benaderen, maar dit aan de crisismanager over te laten. Deze informeert de werknemers en vrijwilligers c.q. de werknemers en vrijwilligers kunnen hem/haar actief benaderen voor informatie, bijvoorbeeld over de waterstanden.	Medewerkers en vrijwilligers	Op het moment dat er weer een informatie-behoefte is	Doe dit regelmatig, maar niet zo vaak dat de crisismanager belemmerd wordt in zijn/haar functioneren. Blijf daarbij zorgen voor een strikte WhatsApp discipline
5.3	Meld gevaarlijke situaties bij de crisismanager of in geval van acuut gevaar direct bij de hulpdiensten (zo nodig via 112).	Medewerkers en vrijwilligers	Indien deze zich voordoen	
Mensen en dieren				
5.4	Blijf zo lang als er water staat beschermingsmiddelen gebruiken die voorkomen dat u rechtstreeks in aanraking komt met het water.	Medewerkers en vrijwilligers	Zo lang als er water staat	
5.5	Blijf de situaties op veiligheid beoordelen en raadpleeg zo nodig eerst deskundigen van gemeente, waterschap en dergelijke wanneer u twijfelt.	Crisisteam	Permanent	
5.6	Breng mensen en dieren pas terug op het moment dat u zeker weet dat de situatie veilig is en blijft.	Crisisteam	Op het moment dat de situatie veilig is en blijft	De gemeente geeft het “sein veilig” (via L1 Radio en/of de coördinator).
5.7	Zolang er water staat: ga niet zomaar door ondergelopen straten rijden of lopen. Er kunnen putdeksels omhoog zijn gekomen of delen van de straat zijn weg gespoeld, waardoor er letterlijk gaten in het wegdek of trottoir kunnen zitten. Neem een peilstok mee en zorg dat iemand	Medewerkers en vrijwilligers		Al bij 15 cm. water kan een auto niet meer rijden. Bovendien veroorzaakt u door het rijden opstuwning van het water richtingen woningen en tuinen.

	met een peilstok voor de auto uitloopt als u deze <u>moet</u> gebruiken terwijl de straat al is ondergelopen.			
5.8	Meld nieuwe bomen, takken, afval en ander materiaal in de waterstroom. Dat geldt ook voor materiaal dat via de waterstroom op uw perceel terecht is gekomen.	Medewerkers en vrijwilligers	Zo spoedig mogelijk	<p>Doe dit meteen in het geval van acuut gevaar. Voor zaken die geen acuut gevaar opleveren: doe dit op een moment dat “de rust” weer enigszins is teruggekeerd en u constateert dat de zaken nog (“steeds”) niet zijn opgeruimd.</p> <p>Op openbare wegen en dergelijke: bij de gemeente</p> <p>In de waterloop of direct daaraan grenzend: bij het waterschap Meldingen via de telefoon: 088 – 88 90 100. Buiten kantoor tijden 0800-0341 of info@waterschaplimburg.nl.</p>
Maatregelen in de instelling/bedrijf				
5.9	Pomp niet zomaar water weg uit kelders. Dit kan schade veroorzaken aan de fundering. Begin in elk geval pas met pompen op het moment dat de druk binnen en buiten gelijk is. Dus niet pompen zo lang er buiten nog water tegen uw instelling/bedrijf aan staat.	Crisisteam	Zo lang er nog water staat	Raadpleeg zo nodig eerst een deskundige.
5.10	Ga na of (delen van) uw instelling/bedrijf/buitenruimte nog stabiel zijn. Raadpleeg bij twijfel een deskundige voordat u mogelijk instabiele delen betreedt.	Crisisteam	Na het hoogwater	
5.11	Schakel pas, als u zeker weet dat dat kan, de stroom weer in, voor zover dat nodig en mogelijk is in (delen van) uw instelling/bedrijf. Hetzelfde geldt voor gas en water.	Crisisteam	Op het moment dat de situatie veilig is en blijft	De gemeente geeft het “sein veilig” (via L1 Radio en/of de coördinator). Schakel bij twijfel een elektricien in; doe dit bij voorkeur collectief. Overleg zo mogelijk ook met de hulpdiensten en/of Enexis.
5.12	Maak foto’s en filmpjes van de schade. Stuur deze eventueel op naar info@waterschaplimburg.nl .	Medewerkers en vrijwilligers	Op het moment dat de situatie veilig is en blijft	Doe dat alleen wanneer het ook veilig is.
5.13	Meld schade tijdig bij uw verzekeraar. Voorzie de melding van foto’s en filmpjes.	Crisismanager	Zo spoedig mogelijk	

5.14	Breng collectie, inventaris, goederen, voertuigen en dergelijke pas weer terug als u zeker weet dat de situatie veilig en stabiel is en de ruimten waarin ze terug worden geplaatst geen schade hebben opgelopen en stabiel zijn.	Crisisteam	Op het moment dat de situatie veilig is en blijft	De gemeente geeft het "sein veilig" (via L1 Radio en/of de coördinator).
5.15	Mochten (waardevolle) goederen nat of vochtig zijn geworden, laat u dan deskundig informeren over de mogelijkheden tot herstel.	Crisisteam	Op het moment dat de situatie veilig is en blijft	
5.16	Reinig, ontlucht en verwarm uw instelling/bedrijf.	Crisisteam	Op het moment dat de situatie veilig is en blijft	Probeer het drogingsproces niet te forceren; dat kan schade tot gevolg hebben.
5.17	Om na een calamiteit de schade te beperken, kan een beroep worden gedaan op hulp van de Stichting Salvage.	Crisisteam	Na afloop van de calamiteit	Stichting Salvage: 055-5261930. In principe wordt deze stichting door de brandweer ingeschakeld in geval van een calamiteit. Neem in andere gevallen zelf contact op.
5.18	Wanneer bij een overstroming water/slib op uw perceel terecht is gekomen, is het mogelijk dat de ondergrond vervuild is. Raadpleeg bij vragen over hoogwater en gezondheid de website van de GGD via https://www.ggdzl.nl/burgers/milieu-en-gezondheid/hoogwater-en-gezondheidsrisicos/ . Hier staat ook een uitgebreide Q&A voor burgers.	Crisisteam	Permanent	
5.19	Stuur foto's en filmpjes van de situatie op naar: info@waterschaplimburg.nl	Crisisteam	Zodra u daar gelegenheid toe heeft	Dit is voor het waterschap een heel belangrijke bron van informatie over opgetreden waterstanden. Het waterschap gebruikt de beelden voor het controleren van zijn modellen: op basis van een foto kan van een hoogtekaart (AHN4) en de hoogte van het water in het terrein op de foto, de opgetreden waterstand worden afgeleid. Op basis van de beelden kijkt het waterschap of de opgetreden waterstanden goed overeenkomen met zijn berekening.

5.20	Evalueer, als u weer (enigszins) in gewone doen bent de hele situatie, eerst in uw instelling en dan samen met uw gemeente. Gebruik uw ervaringen om verbeteringen aan te brengen in dit draaiboek/deze checklists, in de beschermingsmiddelen, afspraken met de gemeente en andere instanties, enzovoorts.	Crisisteam	Zodra u daar gelegenheid toe heeft	
------	---	------------	------------------------------------	--

Bijlagen

Bijlage 1: Onderwerpen ter bespreking met gemeente (en desgewenst andere instanties)

Deze bijlage bevat een lijst van onderwerpen en aandachtspunten bij het coördineren van de samenwerking tussen uw bedrijf/instelling en de gemeente.

Informatie & coördinatie

- Bespreek het draaiboek met de gemeente en heb hier specifiek aandacht voor wat medewerkers/vrijwilligers wel en niet zelf mogen doen.
 - Bespreek centrale (tijdelijke) maatregelen in uw omgeving die soelaas kunnen bieden bij hoogwater, zoals veilige parkeerplekken.
 - Bespreek of het mogelijk is bepaalde voorzieningen in uw omgeving waterbestendig te maken, zoals elektriciteitskastjes.
 - Maak afspraken met de gemeente/het waterschap over het bestellen en leveren van zandzakken. Ga ook na waar bij (dreigend) hoogwater zo nodig extra zandzakken besteld of afgehaald kunnen worden. Bekijk of er nadere afspraken gemaakt moeten worden over de juiste samenstelling en het gewicht van de zakken. Maak ook afspraken met de gemeente over gebruikte zandzakken. Meestal moeten die als vervuilde grond worden behandeld.
- Bespreek met de gemeente de calamiteitenkaart die voortkomt uit het draaiboek. Hierop staat alle relevante informatie tijdens hoogwater/wateroverlast, zoals telefoonnummers en spullen om mee te nemen bij een evacuatie.
- Bespreek met de gemeente of het handig/praktisch realiseerbaar is dat de crisismanager ten tijde van hoogwater een plek in het gemeentehuis heeft. Zo zijn er altijd directe lijnen.
- Bespreek met de gemeente of op de gemeentewebsite een apart, permanent gedeelte ingericht kan worden over hoogwater/wateroverlast, zodat alle lokale informatie daarover overzichtelijk bij elkaar staat.
- Spreek met de gemeente af dat zij vragen die niet voor haar zijn bestemd meteen doorgeeft aan de bevoegde instantie en dit ook terugkoppelt naar de melder.
- Stel een mechanisme op voor regelmatige herziening en evaluatie van het draaiboek in samenwerking met de gemeente om ervoor te zorgen dat het up-to-date en effectief blijft.
- Oefen regelmatig (tenminste 1 keer per jaar) samen met de gemeente.

Maak afspraken over een eventuele evacuatie. Deze afspraken moeten bijvoorbeeld de volgende zaken bevatten:

- Vluchtroutes en alternatieve vluchtroutes. Houd bij de planning hiervan rekening met het opnieuw opstuwen van water door het langsrijden van voertuigen en het extra risico dat dit met zich meebrengt voor aanwonenden;
- Opvanglocaties voor burgers die evacueren uit het gebied;
- Publieke schuilplaatsen voor burgers om te schuilen binnen het overstroomde gebied;
- Vervoersbedrijven die bereid zijn om te helpen in het geval van een evacuatie;
- Vervoer voor hulpdiensten;
- Fysieke knelpunten in de omgeving die evacuatie belemmeren.

Maak afspraken over de inhoud van een gemeentelijke brief bij eventuele evacuatie. Deze brief moet bijvoorbeeld de volgende zaken bevatten:

- Uitleg over status: betreft het een advies om te vertrekken of een verplichting om te evacueren?;
- Duidelijke plattegrond en omschrijving van het te evacueren gebied;
- Informatie over welke routes openblijven en naar verwachting begaanbaar zijn;
- Tijdstip waarop men uiterlijk geëvacueerd moet zijn;
- De dorpelhoogte per gebouw en de verwachte waterstand, zodat mensen weten op welke hoogte zij hun spullen veilig kunnen stellen;
- Een tijdelijke opvangplek in de buurt voor personen;
- De wijze waarop de gebouwen worden bewaakt tegen ramptoeristen en plundersers;

- Informatie over actuele waterstanden en voorspellingen: verwijzing naar betrouwbare en tijdige informatie;
- Een informatienummer waar mensen met vragen terecht kunnen;
- Advies over individuele maatregelen: bijvoorbeeld afsluiten van gas, water en elektriciteit.

Maak afspraken met de gemeente over risicocommunicatie. In risicocommunicatie met de burger zijn de volgende factoren belangrijk:

- Betrouwbaarheid en eerlijkheid;
- Erken onzekerheid en leg uit hoe hiermee omgegaan wordt;
- Houd rekening met belangen en emoties van inwoners;
- Bied helder handelingsperspectief aan inwoners;
- Zorg dat deze risicocommunicatie inclusief bereikbaar is, bijvoorbeeld door (ook) 'traditionele' communicatiemiddelen, zoals een geluidswagen, in te zetten.

Bijlage 2: Individuele maatregelen in en rond uw bedrijf/instelling

Fase 1	Vóór wateroverlast (koude fase)	Check
1.1	Neem de brochure 'Bescherming tegen wateroverlast. Dit kun je zelf doen?' door. Deze is te vinden op: www.wachtnietopwater.nl	☐
1.2	Stel een noodpakket samen en berg dit op een droge, goed bereikbare plek op. Kijk voor meer informatie op wachtnietopwater.nl/stel-een-noodpakket-samen . <ul style="list-style-type: none"> ☐ Flessen water (3L p.p. per dag) ☐ Eten (lang houdbaar) ☐ Radio op batterijen ☐ Powerbank ☐ Zaklamp op batterijen ☐ Kaarsen & lucifers ☐ Lijst met belangrijke telefoonnummers ☐ Dekens ☐ Fluitje ☐ Contant geld ☐ Medicijnen & hygiëneproducten ☐ Kopieën van legitimatiebewijzen ☐ Reservesleutels huis & auto ☐ EHBO-doos 	☐
1.3	Maak regelmatig uw dakgoten schoon, zodat de waterafvoer niet verstopt raakt door bijvoorbeeld bladeren.	☐
1.4	Zorg voor "watervriendelijk" oppervlak in de directe omgeving van uw bedrijf/instelling: met alleen tegels of andere verharding kan het water niet (snel genoeg) in de bodem wegzakken. Ook een regenton kan helpen voorkomen dat het riool overbelast raakt en regenwater richting uw bedrijf/instelling stroomt. Kijk voor meer informatie op waterklaar.nl .	☐
1.5	Loop de inrichting van uw bedrijf/instelling na: zet bij voorkeur geen apparatuur, zoals de cv-ketel, wasmachine, droger, bedrijfsapparatuur, etc., niet in laaggelegen ruimten. Zorg zo mogelijk ook dat de meterkast niet onder kan lopen.	☐
1.6	Overweeg om een aparte groep met aardlekschakelaar in uw meterkast aan te leggen ten behoeve van een solitaire wandcontactdoos in de groepenkast (dus geen groep voor verder in huis). Op deze wandcontactdoos kunnen pompen, lampen en andere hulpmiddelen worden aangesloten. Zelfs een stroomkabel naar de burens is hiermee mogelijk.	☐
Fase 2	Bij dreigende wateroverlast (lauwe fase)	Check
2.1	Haal losse spullen uit uw directe omgeving naar binnen, anders drijven ze misschien weg. Denk hierbij bijvoorbeeld aan afvalcontainers, reclameborden en bloembakken.	☐
2.2	Bescherm ramen zo goed mogelijk tegen drijfhout en andere drijvende voorwerpen.	☐
2.3	Eventueel: ga na of u gevaarlijke of giftige stoffen in uw bedrijf/instelling hebt die weg kunnen drijven en/of waarvan de inhoud in het water terecht kan komen.	☐
Fase 3	Als het water daadwerkelijk uw woning bereikt (warme fase)	Check
Breng uw spullen in veiligheid als er wateroverlast dreigt. In een verhuisplan neemt u op welke spullen uit welke ruimten van uw bedrijf/instelling worden verplaatst, waarheen en door wie.		
3.1	Controleer de inhoud van uw noodpakket (zie 1.2). Laad mobiele telefoons, powerbanks en batterijen volledig op. Kijk voor meer informatie op wachtnietopwater.nl/stel-een-noodpakket-samen .	☐
3.2	Berg kostbare en persoonlijke spullen op een veilige en afsluitbare plek, bij voorkeur in een waterbestendige box, zodat deze snel meegenomen kunnen worden in het geval van evacuatie.	☐
3.3	Zet voertuigen op een (hogere) plek waar geen water komt. Wellicht komt het zover dat u moet evacueren. Zorg voor een volle brandstoftank en bedenk welke routes u veilig kunt nemen.	☐
3.4	Eventueel: denk aan medicijnen van medewerkers, medische apparatuur, contactlenzen(vloeistoffen), etc.	☐
3.5	Schakel gas en elektriciteit zo nodig uit om brand, kortsluiting en gaslekkages te voorkomen.	☐
3.6	Heeft u geen terugslagkleppen op uw afvoeren laten installeren? Stop dan een zware (zand)zak in de toiletten, wastafels en afvoerputjes zodat het rioolwater niet binnenkomt.	☐

3.7	Controleer vluchtwegen, zodat u weet hoe u uw pand kunt verlaten als dat door de hoofdingang niet meer mogelijk is. Bedenk ook mogelijke routes als u met spoed uw wijk moet verlaten.	☐
Fase 4	Tijdens wateroverlast/hogwater	Check
Controleer bij een eventuele evacuatie de volgende punten. Let op: volg altijd de instructies van de autoriteiten op.		
4.1	Controleer dat niemand meer in of rondom uw bedrijf/instelling aanwezig is.	☐
4.2	Zorg zo nodig voor bewaking van uw bedrijf/instelling.	☐
4.3	Zorg dat u warme kleding aan heeft, zorg voor regenkleding en stevige schoenen, zorg zo nodig voor dekens.	☐
4.4	Neem een tas mee met noodzakelijke en kostbare persoonlijke eigendommen mee, zoals uw legitimatiebewijs, mobiele telefoon, portemonnee en eventuele medicijnen.	☐
4.5	Laat familie/kennissen tijdig weten wat u gaat doen en waar u naartoe gaat.	☐
4.6	Blijf luisteren naar de rampenzender L1 Radio.	☐
Fase 5	Na hoogwater / wateroverlast	Check
5.1	Controleer gas en stroom voor u deze weer gebruikt. Heeft u problemen of twijfels? Bel dan Enexis via 0800-9009. Hetzelfde geldt voor elektrische apparaten en tv- en internetaansluitingen die schade hebben opgelopen.	☐
5.2	Spoel de waterleidingen goed door.	☐
5.3	In het water dat op straat en in uw bedrijf/instelling staat, kunnen allerlei bacteriën en schadelijke stoffen zitten. Na wateroverlast blijft er een laag vuil slib achter in uw huis, tuin en op straat. Kijk wat u hiertegen kunt doen op wachtnietopwater.nl/verwijder-water-en-slib .	☐
5.4	Maak foto's van eventuele schade en overleg met uw verzekeraar over de afhandeling hiervan.	☐